

**ACHTER GESLOTEN
DEUREN:
EEN BLIK IN
DE GEVANGENIS**

Mensen die in de gevangenis verblijven, omdat ze van de rechter een gevangenisstraf gekregen hebben, noemen we 'gedetineerden'.

Je hebt mensen misschien al horen beweren dat gedetineerden een luxueus leven leiden in onze gevangenissen, maar ik vind dat dat niet klopt. Ik leg je even uit waarom ik dat denk. Onze gevangenis vandaag is omringd door hoge muren, sterk beveiligde deuren en prikkeldraad. Je kan er niet makkelijk uit, maar ook niet makkelijk in. Als bezoeker merk je dat al: je wordt gecontroleerd en er vallen heel wat deuren achter je in het slot voordat je een gedetineerde kan bezoeken.

Wanneer iemand in de gevangenis terecht komt, kan die persoon niet meer naar school of naar het werk. Het wordt ook moeilijk om contact te blijven houden met familie en vrienden, omdat je niet zomaar kan kiezen wanneer je hen kan zien en hoe vaak. Soms haken vrienden ook af wanneer iemand in de gevangenis zit. Een gevangenisstraf heeft dus een grote impact op het leven van de gedetineerde, maar ook op het leven van zijn of haar partner en kinderen.

Het gevangenisgebouw

De manier waarop onze gevangenisgebouwen vandaag zijn ingericht, lijkt nog heel goed op de gevangenis zoals die eeuwen geleden is ontstaan, en dan vooral in de periode na de Franse Revolutie, de 19de eeuw.

Een van de centrale personen die de inrichting van de gevangenis heeft beïnvloed in die periode was Edouard Ducpétiaux. Ducpétiaux was ervan overtuigd dat een gevangenis discipline, controle, stilte en isolatie moest uitstralen. Ook de bouw van de gevangenis moest gefocust zijn op die controle. Hij haalde daarvoor inspiratie bij de 18de-eeuwse Engelse filosoof, Jeremy Bentham. Die had het 'panopticon' bedacht. Dat is een gebouw in de vorm van een ster met een toren in het midden en cellen in de armen van de ster. De toren staat in het midden als teken van controle en daarin zitten de veiligheidsbeambten. Een ander woord voor veiligheidsbeambte is cipier, maar dat woord gebruiken we vandaag niet vaak meer. Vanuit de toren houden zij de gedetineerden in de gaten.

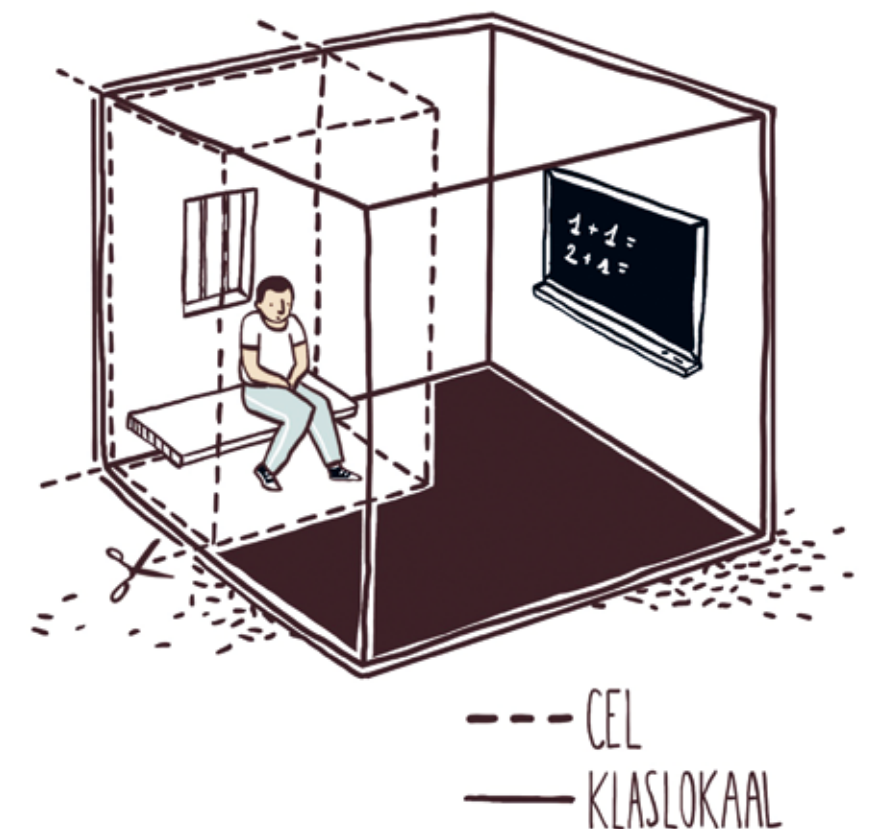
Door de jaren heen veranderde ons idee over hoe gevangenis gebouwd moeten worden. Die focus op enkel controle en isolatie, daar geloven mensen vandaag niet meer in. Criminologen zijn er nu namelijk van overtuigd dat de meeste gedetineerden de mogelijkheid moeten krijgen om opnieuw vrij te komen. Uiteraard zijn er enkele gedetineerden die nooit zullen vrijkomen. In het laatste stukje van dit boek – 'Wist je dat? 4 criminele weetjes om nooit meer te vergeten' – geef ik je een voorbeeld van een van die gedetineerden. Omdat veel gedetineerden wel degelijk ooit kunnen vrijkomen, moeten zij in de gevangenis ook voorbereid worden op wat we met een moeilijk woord 'resocialisatie' noemen. Dat betekent dat gedetineerden klaargemaakt moeten worden om opnieuw op het rechte pad te komen en een plaats in te nemen in de wereld rondom ons, als ouder, partner, werknemer.

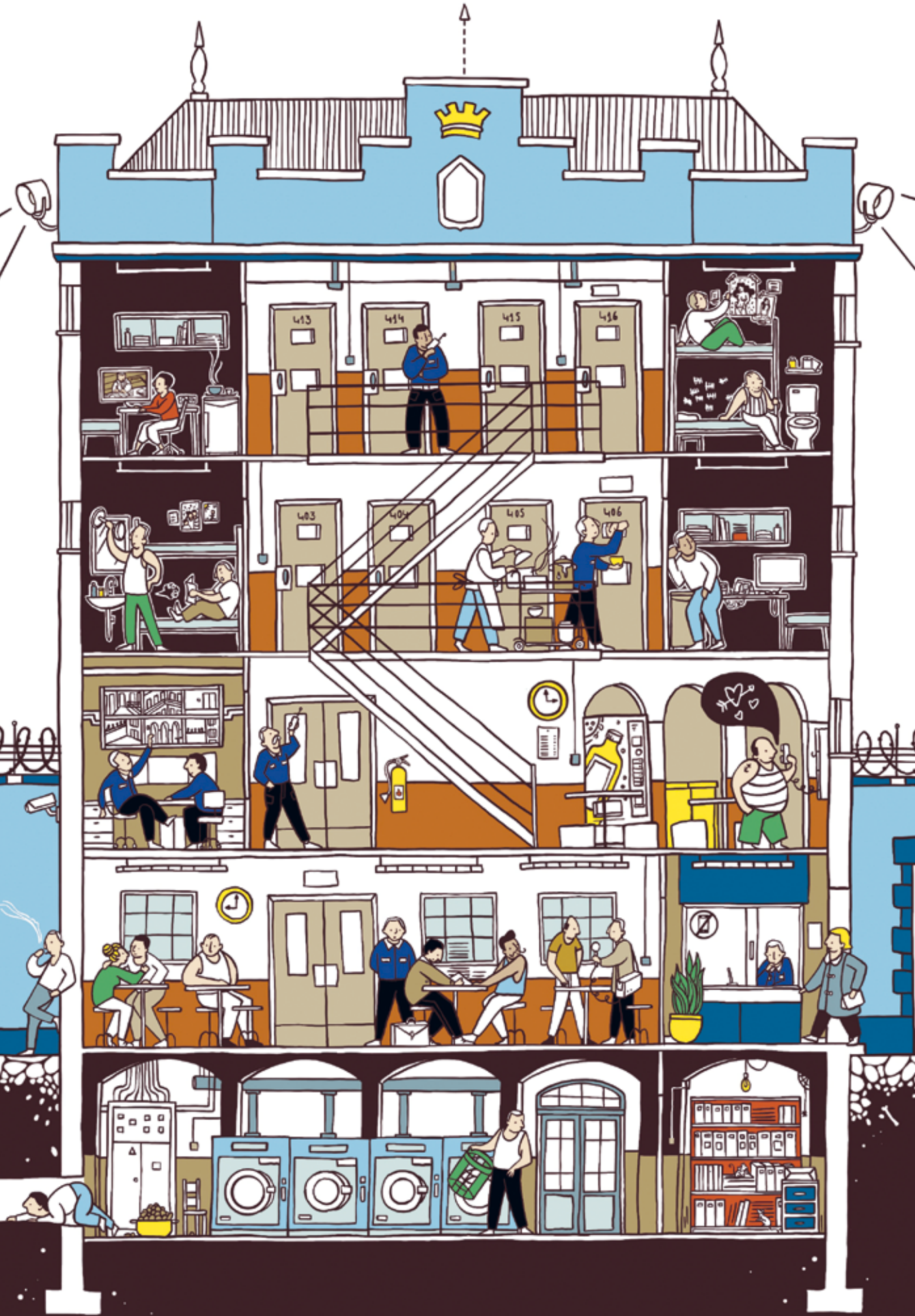
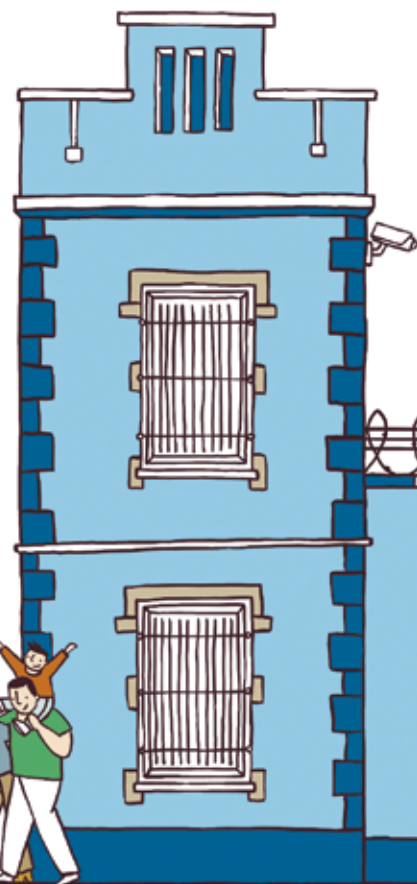
Maar zoals ik je daarnet al vertelde, zijn de meeste Belgische gevangenis heel oud en dateren ze uit die 19de eeuw. De meeste van die 19de-eeuwse gevangenis werden door de jaren heen wel vernieuwd en gerenoveerd. Dat is nodig omdat sommige cellen zelfs niet eens over een toilet of stromend water beschikten. Er worden ook nieuwe gevangenis bijgebouwd. Daarbij wijkt men steeds vaker af van die vroegere ideeën om gedetineerden te isoleren en sterk te controleren vanuit een centrale toren. Men gaat ook specifiekere, kleinere gevangenis bouwen die bedoeld zijn voor gedetineerden die bijna vrijkomen. Die kleine gevangenis worden niet langer omringd met prikkeldraad, maar lijken op een huis in jouw buurt.

Het leven in de gevangenis

Hoe ziet een gewone dag van iemand die in de gevangenis zit eruit?

De meeste gedetineerden brengen het grootste deel van de dag in hun cel door. Die is ongeveer 10 tot 12 vierkante meter groot. Dat is te vergelijken met een vierde van de oppervlakte van een klaslokaal. Die cel delen ze ook vaak met een andere gedetineerde.

Je vraagt je misschien af wat gedetineerden mogen eten? Vroeger dachten mensen vaak dat gedetineerden enkel water en brood kregen, maar dat is niet juist. In de gevangenis wordt het eten in een grote keuken klaargemaakt. De gevangenis kan meerdere menu's aanbieden, zoals een vegetarisch en een niet-vegetarisch menu. Gedetineerden kunnen om gezondheidsredenen een speciaal dieet volgen, bijvoorbeeld zonder suiker of gluten, of er kan rekening worden gehouden met de geloofsovertuiging. Nadien worden de maaltijden rondgedeeld in de verschillende vleugels, zodat de gedetineerden hun maaltijden in hun eigen cel kunnen opeten. In de nieuwe gevangenissen zijn er soms in elke vleugel kleinere keukens voorzien, waar gedetineerden zelf kunnen koken.

Vroeger moesten gedetineerden speciale gevangenskledij dragen. Niet de bekende zwart-witte streepjes, maar een grijze broek en trui. Sinds enkele jaren mogen ze hun eigen kledij en schoenen dragen in de gevangenis. Ze trekken dan enkel nog een gevangenisuniform aan wanneer dat nodig is voor veiligheid. De gedetineerden krijgen een kleerkast in hun cel en moeten hun kleding ook zelf wassen. Daarom staan in de gevangenissen ook wasmachines.

Gedetineerden hebben een gevangenisrekening die ze kunnen gebruiken om zaken in de gevangenis te kopen. Ze mogen dus geen briefjes geld op zak hebben. Wanneer ze iets willen aankopen, moet dat via de gevangenisrekening. In de gevangenis is er geen winkel maar kunnen gedetineerden via een vaste lijst spullen kopen. Zo kunnen zij extra dingen kopen die niet voor iedereen standaard beschikbaar zijn, zoals deodorant of koekjes. Sommige dingen kunnen ook worden gehuurd zoals een televisietoestel of een computer.

De meeste gedetineerden werken in de gevangenis. Ze brengen bijvoorbeeld het eten rond of herstellen kledij. Voor dat werk krijgen ze 0,78 tot 4 euro per uur – wat heel weinig is. Als je over een aantal jaren zal starten met een studentenjob, bijvoorbeeld babysitten, verdien je in veel gevallen al snel 8 euro per uur. Het bedrag dat gedetineerden verdienen met hun werk in de gevangenis komt op hun gevangenisrekening terecht.

Sommige gedetineerden studeren ook in de gevangenis: zo behalen sommigen een diploma secundair onderwijs, volgen ze een taalcursus of zelfs een universitaire opleiding. In principe kan een gedetineerde elke opleiding volgen die hij wil, want als je goed opgelet hebt bij het lezen van dit boek, weet je dat het recht op onderwijs een mensenrecht is: elke burger heeft recht op onderwijs én dat mensenrecht geldt ook voor gedetineerden.

Een gedetineerde mag zijn cel zelf inrichten met spullen die hij kan kopen via het gevangenislijstje waarover ik daarnet verteld heb. Sommige dingen zijn wel strikt verboden, zoals kaarsen, huisdieren, mobiele telefoons of alcoholische dranken.

Elke gedetineerde mag ook bezoek van familie en vrienden krijgen. Het is namelijk belangrijk dat gedetineerden met hen in contact blijven terwijl ze in de gevangenis zitten. Dat zorgt ervoor dat ze een grotere kans hebben om na hun gevangenisstraf op het rechte pad te blijven.

Wist je dat je soms ook een baby in een gevangenis cel kan zien? Zwangere gedetineerden verblijven in een gevangenis waarin een speciale afdeling is met extra dokters en verpleegsters. Voor de bevalling worden zij naar een ziekenhuis buiten de gevangenis gebracht. Nadien keren ze terug naar de gevangenis. In enkele Belgische gevangenissen kunnen mama's hun baby bij zich in de gevangenis houden, totdat het kindje drie jaar oud is.

Soms mogen gedetineerden de gevangenis kort verlaten. Een voorbeeld daarvan is wat we met een moeilijk criminologisch woord een 'uitgaansvergunning' noemen. Dat betekent dat de gedetineerde de toestemming (vergunning) krijgt om de gevangenis voor een aantal uur te verlaten (uit de gevangenis gaan dus), bijvoorbeeld om naar een begrafenis te gaan van een familielid.

WIST-JE-DAT

Gedetineerden mogen hun cel zelf inrichten, maar ze mogen geen geldbriefjes op zak hebben.

Ontsnappingsen en onmenselijke omstandigheden

Sommige gedetineerden proberen op een spectaculaire manier uit de gevangenis te ontsnappen: bijvoorbeeld met een helikopter. Gedetineerden die vluchten uit de gevangenis krijgen geen extra straf boven op hun gevangenisstraf. Dat komt omdat de drang naar vrijheid als iets heel menselijks wordt gezien. Het wordt dus gezien als een gevoel dat niet te onderdrukken of te controleren valt. Een extra straf is wel mogelijk wanneer zij geweld gebruiken, iets stelen of iets breken tijdens hun ontsnapping, bijvoorbeeld een medegevangene slaan of een deur kapotmaken. Als je iemand helpt te ontsnappen uit de gevangenis, kan je ook een straf krijgen. Mensen die een gedetineerde uit de gevangenis bevrijden, riskeren dus zelf in de gevangenis te belanden.

WIST-JE-DAT

Je mag vluchten uit de gevangenis.

Een van de grootste problemen in de Belgische gevangenissen is dat er te veel gedetineerden in de gevangenis zijn. Er is al jaren te weinig plaats in onze gevangenissen voor alle personen die een gevangenisstraf krijgen van een rechter. Dat betekent dat in sommige gevangenissen twee gedetineerden in een cel wonen die maar gebouwd is voor één persoon. Dus stel je voor: twee mensen die meer dan vijftien uur per dag op die kleine oppervlakte leven én slapen.

Een gevangenisstraf is een zware straf: gevangenen laten hun huis, familie en vrienden achter. Het is dan ook belangrijk dat de straf op een menselijke manier wordt uitgevoerd. Daarom controleren onder meer de overheid en specifieke organisaties die helemaal losstaan van die overheid of de gedetineerden op de juiste manier worden behandeld. België werd door die organisaties al verschillende keren berispt, over de soms onmenselijke manier waarop gedetineerden moeten leven.